

POLITINIS MOTERŲ
DALYVAVIMAS PAŽANGAI:
NUO ANALIZĖS IKI VEIKSMO

UŽSIENIO ŠALIŲ GEROSIOS PRAKTIKOS TAIKANT LAIKINAŠIAS SPECIALIĄSIAS PRIEMONES

LIETUVOS MOTERŲ
LOBISTINĖ ORGANIZACIJA

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Projektą finansuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

APŽVALGA

I. Įvadas

2019 metais, apsvarstęs Lietuvos šeštąjį pranešimą dėl CEDAW konvencijos įgyvendinimo, CEDAW komitetas pateikė Baigiamuosius pastebėjimus dėl Lietuvos šeštojo periodinio pranešimo (*Concluding observations on the sixth periodic report of Lithuania*)¹ (toliau – Baigiamieji pastebėjimai). Baigiamųjų pastebėjimų 18 punkte CEDAW komitetas pakartotinai išreiškė susirūpinimą, kad Lietuva iki šiol nėra priėmusi laikinųjų specialiųjų priemonių paspartinti faktinę moterų ir vyrų lygybę ir rekomendavo (Baigiamųjų pastebėjimų 19 punktą) pašalinti teisinės kliūtis laikinųjų specialiųjų priemonių taikymui, priimti ir taikyti laikinąsias specialiąsias priemones įvairiose srityse, visų pirma politinių ir viešųjų sprendimų priėmimo, didinti politikų, sprendimų priėmėjų, socialinių partnerių ir kt. informuotumą apie šių priemonių būtinybę ir privalumus, pasinaudojant CEDAW komiteto 25 Bendrąja rekomendacija dėl laikinųjų specialiųjų priemonių taikymo. Be to, Baigiamųjų pastebėjimų 29 punkte komitetas dar kartą ragina Lietuvą priimti ir taikyti laikinąsias specialiąsias priemones, įskaitant kvotas, siekiant užtikrinti lyčių balansą politikoje ir sprendimų priėmimo visais lygmenimis, tuo tikslu pasinaudojant CEDAW komiteto 23 Bendrąja rekomendacija dėl moterų politiniame ir viešajame gyvenime.

Šios apžvalgos tikslas – prisidėti prie CEDAW komiteto rekomendacijų Lietuvai dėl laikinųjų specialiųjų priemonių taikymo ir lyčių balanso politikoje užtikrinimo, didinant informuotumą apie laikinųjų specialiųjų priemonių taikymą Europos Sąjungoje siekiant moterų ir vyrų balanso politikoje, įskaitant ES valstybių gerosios praktikos pavyzdžius, ir taip padėti politikams, atsakingoms valstybės institucijoms, apsispręsti dėl laikinųjų specialiųjų priemonių priėmimo ir įgyvendinimo, siekiant užtikrinti lyčių balansą politinių sprendimų priėmimo bei įgyvendinti CEDAW komiteto rekomendacijas, už kurias Lietuva turės atsiskaityti 2023 m. lapkričio mėnesį.

Apžvalga parengta įgyvendinant Lietuvos moterų lobistinės organizacijos projektą „Politinis moterų dalyvavimas pažangai: nuo analizės iki veiksmo“, finansuojamą Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

---

¹ Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Concluding observations on the sixth periodic report of Lithuania*, 12 November 2019, <https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cedawcltuco6-committee-elimination-discrimination-against-women>

II. Padėties Europos Sąjungoje siekiant užtikrinti lyčių balansą politikoje apžvalga

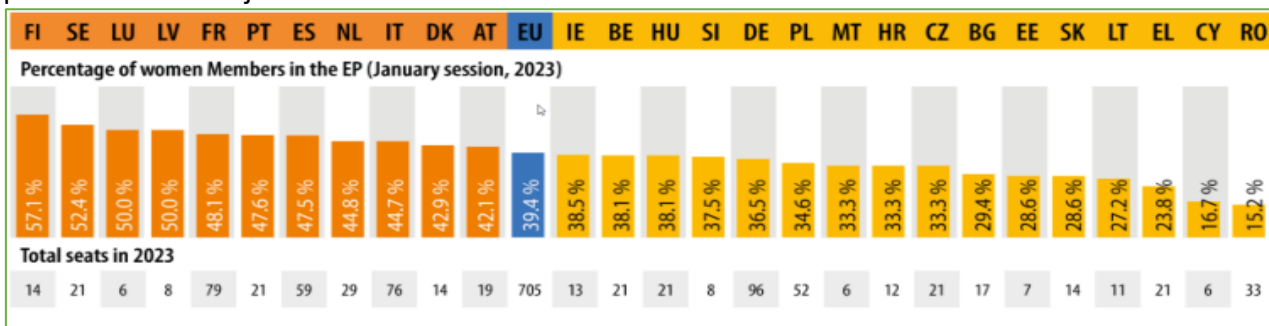
Europos Komisijos Lyčių lygybės Europos Sąjungoje 2023 metų ataskaitos² duomenimis nacionaliniuose parlamentuose ES valstybėse moterų skaičiaus vidurkis sudarė 32,4 proc. Lietuva moterų Seime skaičiumi atsilieka nuo ES vidurkio – tesudaro 27,7 proc. Kaimyninėse šalyse lyčių balansas parlamentuose kiek geresnis: Latvijoje – 30,3 proc, Lenkijoje – 28,3 proc., Estijoje, kaip ir Lietuvoje – 27,7 proc.

Geriausias lyčių balansas Švedijos (46,4 proc.), Suomijos (45,5 proc.), Danijos (42,5 proc.), Ispanijos (42,4 proc.), Belgijos (42,0 proc.) parlamentuose. Blogesnis nei Lietuvos lyčių balansas parlamente yra 8 Europos Sąjungos valstybėse – Čekijoje, Bulgarijoje, Airijoje, Slovakijoje, Rumunijoje, Graikijoje, Kipre, Vengrijoje.

Įstatymu įtvirtintos lyčių balanso kvotos parlamentuose galioja Belgijoje ir Prancūzijoje (50 proc.), Graikijoje, Airijoje, Ispanijoje, Kroatijoje, Italijoje, Liuksemburge ir Portugalijoje (40 proc.), Lenkijoje ir Slovėnijoje (35 proc.).

Europos Parlamento ataskaitos „Moterys politikoje Europos Sąjungoje“ (*Women in politics in the EU*)³, parengtos 2022 metais Europos Parlamentinių tyrimų tarnybos (*European Parliamentary Research Service*), duomenimis, ES valstybėse taikomos dviejų formų kvotos – teisiškai įpareigojančios (įtvirtintos konstituciniuose ar rinkimus reguliuojančiuose įstatymuose) ir laisvanoriškos (taikomos pačių partijų). Vienokias ar kitokias lyčių kvotas taiko 23 ES valstybės. Iš jų 12 taiko teisiškai įpareigojančias kvotas, 9 – ir teisiškai įpareigojančias, ir laisvanoriškas kvotas, 9 – tik laisvanoriškas kvotas. Jokių kvotų netaiko Danija, Estija, Bulgarija, Čekija, Latvija..

2019 metų rinkimuose į Europos Parlamentą teisiškai įpareigojančios kvotos buvo taikytos 11 valstybių: Belgijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Kroatijoje, Italijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Slovėnijoje. Moterų – Europos Parlamento narių proporcija pateikiama lentelėje:

Šaltinis: Europos Parlamento tyrimų tarnyba. *European Parliamentary Research Service*

² Europos Komisijos Lyčių lygybės Europos Sąjungoje 2023 metų ataskaita (2023 report on gender equality in the EU). 35 psl. https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/annual_report_GE_2023_web_EN.pdf

³ Europos Parlamento ataskaita „Moterys politikoje Europos Sąjungoje“ (*Women in politics in the EU*). Europos Parlamentinių tyrimų tarnyba (*European Parliamentary Research Service*), 2022 metai. 9 psl. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739383/EPRS_BRI\(2023\)739383_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739383/EPRS_BRI(2023)739383_EN.pdf)

Europos moterų lobistinės organizacijos, kurios nare yra ir Lietuvos moterų lobistinė organizacija, 2023 metais atliktos studijos⁴ duomenimis, Tik keletas Europos valstybių, netaikančių teisiškai privalomų kvotų, lyčių balansui parlamentuose užtikrinti, pasiekė gerų rezultatų. Tai – Šiaurės šalys: Islandija, Švedija, Suomija, Danija, Norvegija. Tačiau jos taiko kitas priemones, tokias, kaip., pvz., laisvanoriškos partijų taikomos kvotos, elgesio kodeksai, specializuoti mokymai ir pan. Didelę įtaką turi ir galias tradicijas turinti Šiaurės šalių visuomenių egalitarinė kultūra.

Gerų lyčių balanso parlamentuose rezultatų pasiekusios kai kurios kitos, ne Šiaurės, valstybės, pvz., Belgija, Ispanija, taiko privalomas lyčių kvotas. Šioje studijoje teigiama, kad valstybės, kurios neturi teisiškai privalomų kvotų kandidatų sąrašuose, lyčių balansą parlamentuose gali pasiekti per 60 metų, o valstybės, taikančios teisiškai privalomas kvotas – mažiau nei per 20 metų.

III. Gerosios praktikos pavyzdžiai

Teisiškai privalomų lyčių kvotų taikymas

Belgija⁵

Belgijos Konstitucijos 11 straipsnyje įtvirtinta konstitucinė vienoda moterų ir vyrų teisė rinkti ir būti išrinktiems. Tai taikoma visuose valdymo lygmenyse – nuo federalinio iki vietos savivaldos.

1994 metais Belgijoje įtvirtintos teisiškai privalomos kvotos. Studijoje⁶ nurodoma, kad tai buvo pirmasis atvejis pasaulyje. Teisiškai privalomos kvotos buvo nustatytos visų lygių rinkimams. 2002 metais šis teisės aktas pakeistas ir nustato privalomą reikalavimą visoms politinėms partijoms į rinkimų kandidatų sąrašus įtraukti vienodą moterų ir vyrų skaičių. Pirmosiose dviejose rinkimų sąrašo vietose turi būti skirtingų lyčių atstovai.

Tuo atveju, jei partijos neprisilaiko nustatyto reikalavimo, taikoma sankcija - kandidatų sąrašas neregistruojamas.

Šios teisinės nuostatos taikymo rezultatas – Belgijos parlamente moterų skaičius viršija 42 proc. Atstovų rūmuose, 44 proc. Flamanų parlamente ir 50 proc. Senate.

Bruselio ir Valonų regionų vyriausybės nusprendė regionų ir vietos rinkimuose taikyti „užtrauktuko“ principą (kas antras kandidatas – kitos lyties) visuose kandidatų sąrašuose. Neatitinkantis reikalavimų sąrašas neregistruojamas ir partija negali dalyvauti rinkimuose.

---

⁴ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 24-25 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

⁵ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 35-37 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

⁶ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 35 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

Kroatija⁷

Kroatijos Lyčių lygybės įstatymas (12.3 straipsnis) nustato, kad vienos lyties atstovų politinius ir viešuosius sprendimus priimančiuose organuose būtų ne mažiau, kaip 40 proc. Be to, politinės partijos privalo rinkiminiuose sąrašuose pasiekti kandidatų lyčių balansą.

Jei rinkimų sąrašas sudarytas nesilaikant lyčių balanso reikalavimo, numatytos finansinės sankcijos. Rinkimų į Kroatijos parlamentą atveju netinkamai sudarytas kandidatų sąrašas užtraukia baudą 6,637 EUR.

Įstatymas nustato ir paskatas politinėms partijoms. Už kiekvieną išrinktą į parlamentą moterį partijai taikomas bonusas, sudarantis 10 proc. nuo sumos, skiriamos kiekvienam Kroatijos parlamento nariui.

Prancūzija⁸

Pagrindiniai Prancūzijos įstatymai, susiję su teisiškai įpareigojančių lyčių kvotų taikymu yra Politinio gyvenimo finansinio skaidrumo įstatymas, rinkimų mandatų ir rinkiminių funkcijų vienodo prieinamumo moterims ir vyrams įstatymas, Rinkimų kodeksas.

Rinkimų į vienmandates apygardas atveju partijų pateiktame kandidatų sąrašė moterų ir vyrų skaičiaus skirtumas negali sudaryti daugiau, nei 2 proc. regionuose, kurie renka vieną ar du senatorius, kandidatas ir jo pakaitinis negali būti tos pačios lyties. Regionuose, kurie renka tris ir daugiau senatorių, moterų ir vyrų kandidatų skaičiaus skirtumas negali viršyti 1 proc. ir sąrašas turi būti sudarytas taip, kad kas antras sąrašė įtrauktas asmuo būtų kitos lyties. Rinkimuose į municipalitetų tarybas kandidatų sąrašams galioja tas pat reikalavimas – kas antras kandidatas – kitos lyties.

Jei kandidatų sąrašai neatitinka nustatytų reikalavimų, jie neregistruojami. Yra nustatyta, kad tokio pobūdžio sankcija efektyvesnė, labiau atgrasanti, nei finansinės sankcijos. Visgi rinkimų į nacionalinį parlamentą atveju, jei kandidatų sąrašai neatitinka nustatytų reikalavimo (50 proc. vienos lyties asmenų) -taikomos finansinės sankcijos – nustatyta suma išskaičiuojama iš partijai skiriamos iš biudžeto sumos. Pvz., jei moterų kandidačių sąrašė yra tik 40% proc., moterų ir vyrų kandidatų skirtumas prilyginamas 20 balų ir dotacijos sumos išskaičiuojama 15 proc.

Tačiau Prancūzijos Nacionalinėje Asamblėjoje moterų skaičius tėra 37.3%, o Senate – tik 35.1%. Studijoje⁹ nurodomi konkretūs pavyzdžiai, kai neretai partijos pasirenka finansines sankcijas, nei lyčių balansą kandidatų sąrašuose. Pvz. 2017 m. partija “Les Républicains” sumokėjo 1,78 milijonų EUR baudą, partija “La France Insoumise” sumokėjo 252,517 EUR baudą, partija “L’Alliance écologiste indépendante” - 54,626 EUR, partija “Le Parti Animaliste” - 37,336 EUR, partija “La France qui ose” - 34,297 EUR, ir partija “Debout la France” - 13,248.197 EUR baudą. Iš viso 2017 m. partijos sumokėjo 2.18 milijonų EUR baudų už kandidatų sąrašų neatitikimą lyčių balanso reikalavimui.

---

⁷ European Women’s Lobby. Taking Stock of Women’s Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women’s Lobby, March 2023. 38 psl.
https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

⁸ European Women’s Lobby. Taking Stock of Women’s Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women’s Lobby, March 2023. 44 psl.
https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

⁹ European Women’s Lobby. Taking Stock of Women’s Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women’s Lobby, March 2023. 46 psl.
https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

Graikija¹⁰

Graikijoje laikinosios specialiosios priemonės numatomos Konstitucijoje. 116 str. 2 punktą nustato, kad pozityvūs veiksmai skirti paskatinti moterų ir vyrų lygybę nėra laikomi diskriminacija dėl lyties. Valstybė turi užtikrinti, kad nelygybės apraiškos, ypač moterų diskriminacija, būtų pašalintos praktikoje.

Rinkimų įstatymai nustato, kad rinkimų į parlamentą atveju kandidatų sąrašuose vienos lyties asmenų skaičius turi būti ne mažesnis, nei trečdalis visų kandidatų. Rinkimų į regionų ar vietos savivaldos tarybas atveju kandidatų sąrašuose turi būti ne mažiau trečdalis vienos lyties asmenų.

Jei rinkimų sąrašai neatitinka lyčių balanso reikalavimų, toks sąrašas iš principo neturi būti registruojamas. Tačiau nėra duomenų, kiek kartų tokia sankcija buvo pritaikyta.

Ispanija¹¹

Ispanijos Parlamente moterys sudaro 43 proc. Ispanijoje taikomos teisiškai privalomos kvotos. Lyčių kvotoms įteisinti užteko įstatymų lygmens, keisti Konstitucijos nereikėjo. Kvotos įteisintos remiantis visuomenės nuomone. Prieš priimant teisiškai privalomas lyčių kvotas, 58% vyrų ir 75% moterų palaikė lyčių kvotų įteisinimą visoms politinėms partijoms. Pagrindiniai Ispanijos įstatymai, susiję su teisiškai įpareigojančių lyčių kvotų taikymu yra Efektyvios moterų ir vyrų lygybės įstatymas, Bendrosios rinkimų tvarkos įstatymas, Lygių galimybių įstatymas, Karaliaus dekretas dėl nediskriminavimo valstybės tarnyboje. Įstatymai nustato teisiškai privalomas lyčių kvotas nacionaliniu regioniniu ir vietos lygmeniu. Kai kurios partijos, be to, taiko laisvanoriškas kvotas.

Rinkimuose į parlamentą taikomos ne mažiau, kaip 40 proc. vienos lyties kandidatų kvotos. Ši proporcija taikoma kiekvienam rinkimų sąrašui. Kitos lyties turi būti kas penktas kandidatas. Analogiškas reikalavimas taikomas vietos savivaldos rinkimų kandidatų sąrašams bei kandidatų sąrašams rinkimuose į Europos Parlamentą.

Tuo atveju, jei kandidatų sąrašai neatitinka reikalavimų, partijoms suteikiamas trumpas laikas juos patikslinti. Jei patikslinti sąrašai visgi neatitinka įstatymų reikalavimų dėl lyčių balanso, tokių sąrašų Rinkimų komisija turi neregistruoti. Tačiau nėra viešai prieinamų duomenų, kiek tokių atvejų yra buvę.

Laisvanoriškų kvotų taikymas

Islandija¹²

Islandija pirmauja Pasaulio ekonomikos forumo Visuotinio lyčių lygybės indekso viršuje. (the World Economic Forum's Global Gender Gap Index). Moterų skaičius Islandijos Parlamente 2021 metais sudarė 47.6%.

Islandija netaiko privalomų lyčių kvotų. Partijos taiko laisvanoriškas kvotas. Pvz., Socialdemokratų aljansas laikosi taisyklės, kad visuose partijos renkamuose organuose būtų ne

¹⁰ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 49-50 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

¹¹ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 63-64 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

¹² European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 50-52 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

mažiau 40 proc. vienos lyties atstovų. Jei tarp kandidatų vienos lyties atstovų yra mažiau, nei 40%, šie kandidatai skiriami be balsavimo. Panašiai Kairiųjų žaliųjų sąjūdyje visose partijos struktūrose visais lygmenimis, taip pat ir rinkimų sąrašuose vienos lyties asmenų privalo būti 50%. Pažangos partija, nustato 40% lyčių kvotą tiek partijos rinkimų sąrašuose, tiek vidaus struktūrose. Nepriklausomybės partija taiko 50% lyčių kvotą tiek partijos valdyboje, tiek partijos institucijų konfidencialiose pozicijose, įskaitant tarybas, komitetus.

Švedija¹³

Švedijos parlamente moterų -46.4%. Teisiškai įpareigojančios kvotos nėra taikomos. Tačiau partijos taiko laisvanoriškas kvotas. Prie aukšto rezultato prisideda ir Švedijoje gerai išvystyta pažangi paslaugų sistema, padedanti derinti tėvystę/motinstę su darbo įsipareigojimais, ir palanki lyčių lygybei visuomenės nuomonė. Partijos taiko laisvanoriškas kvotas visų lygių rinkimuose: nacionaliniuose, vietos savivaldos, taip pat ir į Europos Parlamentą. Socialdemokratų partija taiko „užtrauktuko“ principą – kas antras asmuo kandidatų sąrašuose – kitos lyties. Kairiųjų partijoje nustatyta 50 proc. vienos lyties asmenų kvota. Tokią pat kvotą taiko Žaliųjų partija. Nuosaukiųjų partija rinkimams į Europos Parlamentą taiko lyčių kvotą, kai pirmosiose sąrašo vietose turi būti dvi moterys ir du vyrai.

Jungtinė Karalystė¹⁴

Jungtinėje Karalystėje moterų skaičius parlamente sudaro 34,5 proc. Privalomos lyčių kvotos jokiuose rinkimuose nėra taikomos. Partijos taiko „pozityviąją diskriminaciją“, siekiant lyčių balanso renkamuosiuose organuose. Laisvanoriškas kvotas taiko Liberaldemokratų partija ir Darbo partija. Liberaldemokratų partijos įstatai nustato 40 proc. vienos lyties atstovų kvotą. Darbo partijos taisyklės nustato, kad Vykdomasis komitetas periodiškai skelbtų instrukcijas dėl lyčių kvotų rinkimų sąrašuose. Partija siekia, kad rinkimų sąrašuose būtų ne mažiau 50 vienos lyties asmenų. Daugiausiai moterų parlamente turi Darbo, Liberaldemokratų ir Žaliųjų partijos, taip pat ir dėl laisvanoriško kvotų taikymo.

Kitų skatinamųjų priemonių taikymas

Kompetencijų tobulinimas

Čekija¹⁵

Čekijos nevyriausybinė organizacija Fórum 50 % įgyvendino projektą, kurio tikslas – didinti lyčių balansą politinių sprendimų priėmime. Projekto esminė veikla – mentorstės programa, įskaitant ir individualią mentorstę. Joje dalyvaujančios Danijos ir Norvegijos politikės, sėkmingai save realizavusios politinėje veikloje, padariusios sėkmingą karjerą dalijosi savo patirtimis su moterimis-potencialiomis kandidatėmis į Europos Parlamento rinkimus. Dalijimasis patirtimi vyko

¹³ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 65-66 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

¹⁴ European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023. 71-73 psl.

https://womenlobby.org/IMG/pdf/online_-_taking_stock_of_womens_representation_in_politics_across_europe.docx.pdf

¹⁵ Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmime. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas. 2016. 33 psl. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

tiesioginių kontaktinių, tiek nuotolinių susitikimų metu. Kitos projekto veiklos – žiniasklaidos atstovų mokymai, dalyvavimas Europos Parlamento posėdyje.

Mentorystės programą tiek mentoriai, tiek dalyviai įvertino kaip sėkmingą ir abipusiai naudingą, leidžiančią išplėsti politinio bendradarbiavimo tinklus, pasidalinti perspektyvomis, žiniomis, kaip funkcionuoja įvairios politinės sistemos. Potencialios kandidatės į Europos Parlamentą įgijo naujų įgūdžių, kompetencijų, žinių. Būtų sudėtinga išmatuoti šio projekto tiesioginę įtaką rinkimams į Europos Parlamentą, tačiau moterų, išrinktų Čekijoje į Europos Parlamentą skaičius paaugo 5 proc.

Vokietija¹⁶

Helene Weber Kolleg iniciatyva, skirta moterų skaičiui vietos politikoje didinti, gerinant galimybes politinei karjerai, kuriant palaikymo ir bendradarbiavimo tinklus. Pagrindinės veiklos:

- Helene Weber prizas (10 tūkst. eurų), skiriamas 15 moterų-vietos politikų (iš jų viena – pagrindinė laimėtoja) vieną kartą kadencijoje. Šį prizą jau yra gavę 45 politikės, dalyvaujančios moterų – vietos politikų nacionalinio tinkle veikloje.
- 9 mėn. trukmės mentorystės schema, apimanti 65 mentorystės poras, dalyvaujančias “šešėliavimo” veiklose, seminaruose, bendradarbiavimo ir palaikymo tinkluose.

Vietinės moterų-vietos politikų veiklos, skirtos lyčių lygybės skatinimui vietos savivaldos lygmeniu, finansuojamos gauto prizo lėšomis.

Šis modelis laikomas gerosios praktikos pavyzdžiu, nes apima inovatyvų kompleksą vienas kitą sustiprinančių veiksmų, grindžiamas solidžia mentorystės programa, užtikrina veiklos tęstinumą per bendradarbiavimo ir palaikymo tinklą, apima įvairioms partijoms priklausančias moteris – vietos politikas.

Visuomenės suvokimo skatinimas

Kroatija¹⁷

Feministinė organizacija CESI organizavo inovatyvią kampaniją “Stup srama” (gėdos stulpas), skirtą informuoti visuomenę apie politines partijas, kurios ignoruoja įstatyme nustatytą reikalavimą dėl moterų kvotų (40 %) rinkiminiuose sąrašuose. Kampanijos, vykdomos prieš kiekvienus rinkimus, metu gatvėse buvo organizuojami performansai - statomi “gėdos stulpai” su moterų kvotas ignoruojančių partijų pavadinimais. Be to, interneto svetainėje skelbiami politikų vartojamos seksistinės ir diskriminacinės kalbos blogieji pavyzdžiai – kaip nereikia kalbėti, o svetainės lankytojai kviečiami balsuoti ir išrinkti blogiausių pavyzdį.

Kampanija, inicijuota Zagrebe, bet išsiplėtusi į vietos savivaldos centrus, sulaukė didelio visuomenės dėmesio, atkreipė dėmesį į lyčių balanso stoką politinių sprendimų priėmimo ir lyčių balanso privalumus, turėjo netiesioginės įtakos moterų skaičiaus politikoje palaipsniui augimui.

¹⁶ Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmimo. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas. 2016. 38 psl. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

¹⁷ Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmimo. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas. 2016. 51 psl. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

Airija¹⁸

Airijos Nacionalinė moterų taryba (skėtinė organizacija) inicijavo kampaniją, skirtą moterų įgalinimui ir skatinimui aktyviai dalyvauti politikoje. Kampanijos tikslas – palaikyti moterų kvotas rinkimuose ir paskatinti moterims palankius parlamento pokyčius. Pagrindinės veiklos apėmė visuomenės informavimo bei suvokimo skatinimo iniciatyvas, ypač vietos lygmeniu, kur prasideda politiko kelias, seminarus moterims – potencialioms politikėms, pagalbą kandidatuojančioms pirmą kartą (visos jos buvo išrinktos), porinkiminį pasidalijimą patirtimis, išmoktomis pamokomis, sėkmės faktoriais, iššūkiams, kuriuos teko įveikti. Ši strategija nesunkiai pritaikoma ir kitose šalyse.

Politiniai įrankiai ir advokacija

Nyderlandai¹⁹

Moterų organizacijų iniciatyva už teisę būti išrinktoms. Iki 2013 metų viena iš Nyderlandų politinių partijų Staatkundig Gereformeerde Partij or Reformed Political Party buvo unikali tarp Olandijos politinių partijų tuo, kad remdamasi Biblija draudė moterims būti kandidatėmis rinkimuose, nes tai kertasi su Biblijoje nurodyta moterų paskirtimi. Nepaisant moterų organizacijų protestų, valstybės institucijos nenorėjo kištis į painią problemą, kurioje susikerta pagrindinės teisės, nediskriminavimas ir tikėjimo laisvės. Tai paskatino moterų organizacijas kreiptis į teismą. Po septynis metus trukusių teisminių ginčų keturiuose teismuose Europos žmogaus teisių teismas nusprendė, kad minėtis partijos pozicija yra diskriminacinė. Todėl partija pakeitė savo įstatus ir pirmoji moteris buvo išrinkta į Vlissingen tarybą.

IV. Europos Sąjungos lygmens teisėkūros iniciatyva

2022 metų gegužės mėn. Europos Parlamento pirmininkė perdavė Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujančiai valstybei Europos Parlamento parengtą Pasiūlymą dėl TARYBOS REGLAMENTO dėl Europos Parlamento narių rinkimų remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise, kuriuo panaikinamas Tarybos sprendimas 76/787/EAPB, EEB, Euratomas, ir prie to sprendimo pridėtas Aktas dėl Europos Parlamento narių rinkimų remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise²⁰ (toliau – Pasiūlymas dėl Reglamento).

Šiuo Pasiūlymu dėl Reglamento siekiama, kad Europos Parlamento narius būtų galima išrinkti remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise pagal vienodą rinkimų tvarką, kiek tai susiję su Europos Sąjungos masto rinkimų apygarda, ir visose valstybėse narėse taikomus bendrus principus.

¹⁸ Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmimo. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas. 2016. 55 psl. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

¹⁹ Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmimo. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas. 2016. 68 psl. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

²⁰ Pasiūlymas dėl TARYBOS REGLAMENTO dėl Europos Parlamento narių rinkimų remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise, kuriuo panaikinamas Tarybos sprendimas 76/787/EAPB, EEB, Euratomas, ir prie to sprendimo pridėtas Aktas dėl Europos Parlamento. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9333-2022-INIT/LT/pdf>

Pasiūlyme dėl Reglamento daug dėmesio skiriama lyčių lygybei. Preambulėje referuojama į Europos Sąjungos veikimo sutarties 8 straipsnį, kuriame nustatytas lyčių aspekto integravimo principas, pagal kurį Europos Sąjunga visuose savo veiksmuose turėtų siekti pašalinti moterų ir vyrų nelygybės apraiškas ir skatinti jų lygybę, pažymima Tarpparlamentinės sąjungos veiklą lyčių lygybės srityje, veiksmų planas dėl lyčiai atžvalgių parlamentų, pažymima būtinybė stiprinti rinkėjų lygybės, ypač tarp moterų ir vyrų, principą, pažymima lyčių balanso politinių sprendimų priėmimo stoka, kandidatų rinkimams į Europos Parlamentą iškėlimo procedūrų įvairovė įvairiose valstybėse narėse ir ypač kalbant apie skaidrumo, demokratinis ir lyčių lygybės standartus, kai tuo tarpu atviros, skaidrios ir demokratiškos kandidatų atrankos procedūros paisant lyčių lygybės principo nepaprastai svarbios norint puoselėti pasitikėjimą politine sistema, minima, kad kandidatų atranka turi būti atžvalgi lyčių lygybei, teigiama, kad lyčių lygybė yra esminis atstovavimo per rinkimus gerinimo elementas, teigiamai vertinama tai, kad per pastaruosius rinkimus lyčių lygybės padėtis apskritai buvo geresnė, tačiau pabrėžiama, kad tarp valstybių narių esama didelių skirtumų, o kai kuriose jų į Parlamentą nebuvo išrinkta nė viena moteris; raginama taikyti priemones, kuriomis būtų užtikrinamos lygios moterų ir vyrų galimybės būti išrinktiems.

Pasiūlyme dėl Reglamento siūloma įkurti Europos Sąjungos masto rinkimų apygardą, kuri turėtų taikyti išsamias ir aiškias taisykles, kuriomis būtų užtikrinama, kad kandidatų sąrašas atitiktų lyčių lygybės ir geografinio proporcingumo bei reprezentatyvumo principus,, Kandidatų atrankos ir kandidatūrų teikimo sąlygos turėtų būti pagrįstos, sąžiningos, demokratinės, proporcingos ir lyčių pusiausvyros politikoje ir sprendimų priėmimo principus. Šie principai turėtų būti taikomi visiems kandidatų sąrašams Europos Parlamento rinkimuose – tiek nacionalinėse rinkimų apygardose, tiek Sąjungos masto rinkimų apygardoje. Europos rinkimų institucija turi būti sudaryta iš valstybių narių deleguojamų atstovų, atsižvelgiant ir gerbiant lyčių pusiausvyrą.

Pasiūlymo dėl Reglamento 10 straipsniu “Kandidatų atrankos principai” siūloma nustatyti, kad:

“1. Visos politinės partijos, rinkėjų asociacijos, rinkimų aljansai ir Europos rinkimų subjektai, dalyvaujantys rinkimuose į Europos Parlamentą, laikosi demokratinį procedūrų, skaidrumo ir lyčių lygybės, taikydami priemones, kuriomis siekiama užtikrinti, kad visi reikalavimus atitinkantys asmenys turėtų lygias galimybes būti išrinkti ir kad Europos Parlamento sudėtis atspindėtų Europos Sąjungos įvairovę, atrenkant savo kandidatus į Europos Parlamentą. Lyčių lygybė užtikrinama atsižvelgiant į valstybių narių rinkimų sistemas ir bet kuriuo atveju Sąjungos masto rinkimų apygardoje naudojant paritetinius sąrašus ar kvotas,”

“2. Politinės partijos, rinkėjų asociacijos ar Europos rinkimų subjekto narys atsakingai nacionalinei institucijai arba Europos rinkimų institucijai gali pateikti pagrįstą skundą dėl šiame straipsnyje nustatytų demokratinį procedūrų, skaidrumo ir lyčių lygybės kriterijų nesilaikymo.”²¹

²¹ Pasiūlymas dėl TARYBOS REGLAMENTO dėl Europos Parlamento narių rinkimų remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise, kuriuo panaikinamas Tarybos sprendimas 76/787/EAPB, EEB, Euratomas, ir prie to sprendimo pridėtas Aktas dėl Europos Parlamento. 23 psl. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9333-2022-INIT/LT/pdf>

Šaltiniai:

1. Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Concluding observations on the sixth periodic report of Lithuania*, 12 November 2019.

<https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cedawcltuco6-committee-elimination-discrimination-against-women>

2. Europos Komisijos Lyčių lygybės Europos Sąjungoje 2023 metų ataskaita (2023 report on gender equality in the EU).

https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/annual_report_GE_2023_web_EN.pdf

3. Europos Parlamento ataskaita „Moterys politikoje Europos Sąjungoje“ (*Women in politics in the EU*). Europos Parlamentinių tyrimų tarnyba (*European Parliamentary Research Service*), 2022 metai.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739383/EPRS_BRI\(2023\)739383_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739383/EPRS_BRI(2023)739383_EN.pdf)

4. European Women's Lobby. Taking Stock of Women's Representation in Politics across Europe. A Study by the European Women's Lobby, March 2023.

5. European Institute for Gender Equality. Advancing gender equality in political decision-making. Good Practices. *Lyčių lygybės pažangą politinių sprendimų priėmimo. Gerosios praktikos. Europos lyčių lygybės institutas*. 2016. <https://eige.europa.eu/publications/advancing-gender-equality-political-decision-making-good-practices>

6. Pasiūlymas dėl TARYBOS REGLAMENTO dėl Europos Parlamento narių rinkimų remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise, kuriuo panaikinamas Tarybos sprendimas 76/787/EAPB, EEB, Euratomas, ir prie to sprendimo pridėtas Aktas dėl Europos Parlamento. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9333-2022-INIT/LT/pdf>

POLITINIS MOTERŲ
DALYVAVIMAS PAŽANGAI:
NUO ANALIZĖS IKI VEIKSMO

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Projektą finansuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

VALSTYBĖS BIUDŽETO LĖŠŲ NAUDOJIMO SUTARTIS NR. 1- MVLGP05408/2023
2023

Projekto koordinatorius:

LIETUVOS MOTERŲ
LOBISTINĖ ORGANIZACIJA

Projekto partneriai:

MOTERS UŽIMTUMO
INFORMACIJOS CENTRAS

KLAIPĖDOS SOCIALINĖS
IR PSICHOLOGINĖS
PAGALBOS CENTRAS

LYGIŲ
GALIMYBIŲ
PLĖTROS
CENTRAS

MOTERŲ
INFORMACIJOS
CENTRAS

